

ANDREA RICCARDI

Perifériák

Az egyházat érintő válságok és újdonságok

Andrea Riccardi

PERIFÉRIÁK

AZ EGYHÁZAT ÉRINTŐ VÁLSÁGOK
ÉS ÚJDONSÁGOK

Vigilia Kiadó
Budapest, 2023

A fordítás alapjául szolgáló mű:
Andrea Riccardi: *Periferie.*
Crisi e novità per la Chiesa
© Jaca Book, Milano, 2016

Fordította:
THULLNER ZSUZSANNA

Lektorálta:
GÁJER LÁSZLÓ

A könyv megjelenését támogatta:

Hungarian translation © Thullner Zsuzsanna, 2023
Hungarian edition © Vigilia Kiadó, 2023

TARTALOM

I. fejezet

A perifériák visszatérése.....	7
Ferenc pápa javaslata.....	7
Globális város: új színterek	13
A déli egyház	20
A Ferenc pápa által hozott fordulat	26
Az egyház a központban.....	30
Egy világ, amely idegen az egyháztól.....	35

II. fejezet

A kereszténység ősi perifériája	43
Biblia és periféria	43
Galileai akcentus	49
Szegények, marginálisok és a periféria	56
A központ megerősítése	64
Egy marginálissá vált központ.....	68
Menekülés a világból: a sivatag.....	74

III. fejezet

Napjaink perifériái.....	85
Korunk perifériáinak születése	85
Elidegenedés a kereszténységtől.....	92
Párizs és egy nyugtalan bíboros	99
Franciaország, missziós terület?	106

Egy rövid, de nagyszerű történet	109
Sok kérdés egy kudarc körül	123
A próbatétel helye a középpont kereszténysége számára.....	127
A periféria misztikája	135
Sant'Egidio: a külvárosok és a város	141
Női periféria	156
Egy nő a marxista városban.....	162
Konklúzió: evangélium és periféria	171

IV. fejezet

A keresztény élet néhány marginális töredéke	187
Lealacsonyodni a legvégsőig.....	187
Aki idegenné vált a saját egyházában	194
Az orosz egyház Szibériából nézve	198
Egy szerzetesnővér a lágerben.....	205
Isten bolondja a 20. századi Rómában	212

1. fejezet

A PERIFÉRIÁK VISSZATÉRÉSE

Ferenc pápa javaslata

Megválasztása után Ferenc pápa azonnal felhívta mindenki figyelmét a perifériák témájára. A kereszténységben a perifériáknak hosszú és összetett története van. Sőt, a perifériák nemegyszer egymástól eltérő történetek és tapasztalatok kereszteződési pontját is jelentik. Bergoglio pápa valójában csak megújította az egyház érdeklődését a témakör iránt. Szó esik ugyanis a témáról már abban a beszédében is, amelyet 2013-ban az őt pápává választó konklávé előtt, a bíborosok tanácskozásán mondott. Buenos Aires érseke megválasztása előtt így nyilatkozott:

„Az egyház arra kapott meghívást, hogy kilépjen önmagából és elmenjen a perifériákra, nemcsak a földrajzi, hanem az egzisztenciális peremvidékekre is: ahol a bűn, a fájdalom, az igazságtalanság, a tudatlanság misztériuma lakik, ahol megvetés

övezi a vallásos embereket, a gondolkodást, és ahol minden nyomorúság jelen van.”¹

Tömör, de sokatmondó megnyilvánulása ez Jorge Mario Bergoglio gondolkodásának: az egyháznak ki kell lépnie saját világából, a saját életét és tevékenységét középpontba helyező látásmódból, hogy eljusson oda, amit ő a társadalom peremvidékének nevez, nemcsak a földrajzi, hanem az egzisztenciális perifériáig. Ez utóbbi a marginális és magára hagyott emberek világa: mindenféle szegényé, akik a gazdag világon kívül élnek.

Kilépni és elmenni a perifériákra – Bergoglio érsek hosszú éveken át megtapasztalta ezt egy nagyvárosban, Buenos Airesben. Az argentin fővárosban végzett lelkipásztorkodásán átsejlik az úgynevezett „város teológiája” (amely meglehetősen ritka korunk katolicizmusában), egy olyan látásmód, amelyben a perifériáknak döntő szerep jut.² Ezt a teológiát mély kapcsolat fűzi annak az egyháznak a mindennapi tapasztalatához, amelynek Bergoglio a püspöke volt. Történelem, min-

¹ Vö. Ferenc pápa szavai pápává választása előtt, magyarul: <https://777blog.hu/2017/03/20/emiatt-beszed-miatt-szavaztak-meg-biborosok-ferenc-papat/>

² Vö. Carlos M. Galli: *Dio vive in città. Verso una nuova pastorale urbana*. Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 2014.

dennapi tapasztalatok, teológiai reflexió, a jövő iránti aggodalom – mindezek összefonódnak az argentin pápában kiérlelt látásmódban.³

A konklávé előtti beszédében már megjelent az a két témakör, amely később pápasága idején meghatározóvá válik, vagyis hogy az egyháznak szüksége van arra, hogy kilépjen, és egyúttal eljusson a földrajzi és egzisztenciális perifériákra. Olyan iránymutatás ez, amelyet újra a 21. századi keresztények figyelmébe ajánl az *Evangelii gaudium* kezdetű apostoli buzdításban. Ebben arra hív a pápa, hogy „lépjünk ki a saját kényelmünkből, és legyen bennünk bátorság eljutni az összes perifériára, ahol szükség van az evangélium világosságára”.⁴ Valójában Ferenc egész pápaságának az alapvető irányvonaláról van itt szó.

Egyébiránt éppen ez az érzékenysége határozta meg apostoli útjainak földrajzát is: Ferenc a perifériáktól indul, hogy eljusson a központba. Így tett Olaszországban – amelynek pápaként a primása –, amikor elsőként Lampedusára, arra a szigetre látogatott el, ahol a migránsok és menekültek hajói partot érnek. Itáliában előbb néhány ki-

³ Vö. például *La sorpresa di papa Francesco. Crisi e futuro della Chiesa* (Mondadori, Milano, 2013) című könyvben.

⁴ Ferenc pápa: *Evangelii Gaudium* 20. Szent István Társulat, Budapest, 2014. Diós István fordítása.

sebb egyházmegyébe ment, és csak megválasztása után két évvel, nápolyi látogatásakor jutott el egy nagyvárosba. Ugyanígy tett Európában: még nem látogatta meg azokat a fővárosokat, ahol a katolicizmus történelmi jelentőségű, fontos valóság, mint Párizs vagy Madrid, volt viszont Albániában és Szarajevóban. (E könyvecske 2016-ban született – a szerk.) Utána Írországot tűzte ki célul, amely a pedofília okozta botrányt követően a katolikus világ „perifériájává” vált. Latin-Amerikában elment Brazíliába az ifjúsági világtalálkozóra – ezt az utat már XVI. Benedek tervbe vette –, de aztán 2015-ben úgy döntött, inkább periférikusnak számító országokba megy, és Ecuador, Bolíviát, Paraguayt meglátogatva tért vissza a kontinensre. Ezt követően, de még ugyanabban az évben ellátogatott Kubába, hogy aztán onnan érkezzen meg az Egyesült Államokba. 2016-ban volt Mexikóban, egy olyan országban, amelyet II. János Pál a pápasága elején látogatott meg.⁵

A perifériák a keresztény jelenlét kitüntetett helyei. A peremre szorultak, a szegények, a marginális helyzetben élők azok, akikkel az egyháznak elsősorban kell párbeszédben lennie, akik cselekvésének elsőrendű céljai. Nem csupán a karitás, a szeretetszolgálat melletti döntésről

⁵ Vö. Andrea Riccardi: *Giovanni Paolo II. La biografia*. San Paolo, Cinisello Balsamo, 2011, 290. oldaltól.

van szó, hanem egy történelmileg és földrajzilag is egészen pontosan meghatározott opcióról, amelynek a gyökerei a kereszténység történetébe nyúlnak vissza. Olyan intuíciója ez Ferenc pápának, amelyet meg kell próbálnunk a maga különlegességében megérteni: a kereszténységnek a periférikus világokból kell újjászületnie és innen kell megérkeznie vagy visszatérnie a központba. A pápa egy olyan világvárosból jön, mint Buenos Aires (amelynek hárommillió lakosa van, az agglomerációban pedig 13 millió), és tudja, hogy a társadalmi és vallási élet jó része a perifériákon dől el. Illúzió azt hinni, hogy mindent össze lehet fogni a központból, vagy azt gondolni, hogy a központi helyzet magától értetődően hat mindarra, ami rajta kívül van. A perifériák világában az egyház jelenléte természetesen gyengébb, mint a történelmi városközpontok egymásra épülő intézményeinek világában vagy azokban a városnegyedekben, amelyekben a pasztoráció az idők során már megszilárdult. Bergoglio látásmódja szerint azonban nemcsak egyházi, pasztorális vagy szervezési kérdéssről van szó, hanem arról a meggyőződésről, hogy – amint már mondtuk – a mai világban sok minden éppen a perifériákon dől el, ezért a perifériák világát vissza kell helyezni a történelem és az egyház szívébe.